

засідання Режисабу від 23/IX - 1925 року

Присутні: т.т. Курбас, Василько, Бортник, Кудрицький, Тяго, Ліманський, Пмайн, Терженко, Дубовик, Бегичева, Савченко, Івасутич, Балабан, Макаєнко, Гавришко, Райціс, Стрілкова, Новик, Дробинський, Верещинська, Сташук, Пащенко, Пкляів, Семашкевич, Проценко.

Порядок дня: Доклад Бортника про постановку п'єси "Любов і дим" Дніпровського. /Доклад має характер загальної інформації/.

Бортник:

З двох п'єс представлених мені до вибору: "Вій" і "Любов і дим" я вибрав послідно. Хоча я і кривився на автора і технічні хибі п'єси, але перед нафосом нового будівництва, його розмахом цієї епопею яка впе за нами я не міг устояти, я мусив захопитись. Працю почав 10-го вересня. Багато за цей час я не зробив, я впе ще у стадії теоретички п'єси і тільки сьогодні товариші допоможуть мені розпутати цей вузол, який завязався і після цього я зможу приступити далі до роботи. Першим чином я взявся за докладний аналіз п'єси за пробою достоїнств і хиб п'єси, щоб маючи певне відповідне знання п'єсу виправити чи переробити. Поскілки Крига робив доклад про дану постановку, то я про те, що говорив Крига згадувати не буду скажу тільки те, чого не було там, щоб сконкретизувати ідеологічну лінію в підході до цієї п'єси.

Результати аналізу п'єси по автору.

Ідеологія-автора в п'єсі: порушені теми: любов в половому і громадському відношенні, любов до машини, інтелігенція і революція, Україна і революція. У всьому, як автор порушив, в якому аспекті поставив, згадані теми, як і х розв'язав, у всьому, як шило з мішки, пролазить ідеологія інтелігента Виниченківського типу мислення, що весь сидить у старому світогляді. Відчуває нафос революції і не може з старим порвати. Звідтіль позитивні типи, особливо типи робітників, як такі, що він їх зрозуміти не може, але поклоняється їх героїзмові, виведені схематично/Пура-вона говорить тільки слова, її вчинків майже не видно Петро зовсім блідий/, а типи інтелігента, дегенератки, інженіра і інших з цього табору, виведені куди яскравіше, з більшим знанням. Торкаючись тем автор по тій самій причині, або нічого нового не дає, або впадає в інтелігентський ухил. Аіноче питання - полово любов, автором цілком не розв'язане. Ситуації збудовані на любові, пристраст трафаретні, манери писання наче взяті у Виниченка, а освітлення цього питання, устремління в комунізм і не видно, а це одна з найбільш важких питань сьогоднішнього дня. Звідсіль, як Іра, так і Пура - дегенератки. Перша Іра сексуальна, друга цілком мужина чоловік: Любов, або рухає всім, вона зачеплює персонажа, або на ній ніяк не відповідає. Уявна схема і звідтіль такі крайности, а саме, що найпекучіше в темі, любов полово і соціалізм, найпекучіше питання полово зрілого комуніста, громадянина, що він не може прийняти старих традицій і тяжко знайти нові форми - ніяк не зачеплено, ніяк не освітлено, в лучшому разі епегія автора пішла на змалювання "душевних страждань - невимовних мук завданих любово в мазках від Виниченківської брехні до "Звідсіль таке непростиме явище в ідеології автора, що дегенератка Іра вся в половому, наскрізь сексуальна жінка, спасає революцію. Кувалдо - маска з "дай серцю волю", Іра Виниченківський тип, істро цілком невірний характер, світотінь для Пури не більше, Пура - уявлений автором тип цілком не відповідаючий дійсности, про неї більш говорять, ніж вона сама діє. Ця-ж сама безхребетна інтелігентщина скажується і на освітленні теми України. В дії вона не виявляється На що рему кілька разів тільки ведеться балачка загально втертими фразами про російських окупантів і т.д. При тому все це страшно не на місці, притягнуте за волосся силоміць. Дійсних сил українства, що брало живу участь в революції на Україні, сил опозиції особливо дрібно міланську, куркулівську стихію не використано, а на то місце притягнуте дочку бувишого власника заводу і інженіра, персонажі-в цьому відношенні не типічних. Це більш характерне для революційної кон'юнктури сил Росії, а не України. Звідсіль і бандити так типічні на Україні цілком не виявлені і виведені схематичними фігурами не відповідаючими нічому.

Те саме в темі інтелігенція і революція. Додатний тип інтелігент, виведений автором, тип солодкий до тоїоти. Він б'ється в груди, говорить про стару Україну, яку хоче покласти в трупарню, тип картоний, войовничий на словах. Він говорить хороні речі - але яке це має відношення до заводу до його відбудови, до стимулювання робочих, до їх організації. Іхне захоплення роботою за для відбудови заводу повстає стихійно. Завод просто основа їхнього існування. Він не працює і ім нема життя. Іх стимулює Шура, іх провакує Кувалло і т.д., а інженіра Корніа ми ні разу не бачимо в даному відношенні активним. Тому такою надуманістю і точністю отгонить од життя. типу Корніа.

Загальне враження від трактовки автором тем таке, що автор не дає наслідків обсервації життєвого процесу - це матеріали з революційної літературної макулатури перших років, перетворені дехвях в доволі глибокій, хоч інтелігентській і мало-культурній творчій уяві автора.

Форма п'єси - літературний комб'юмерат. Там і натужки дати символіку революції. "Любов і дим" будра браз і сцен в такому тоні "жар птиця", "Ленін ходить по жеххх заводу", "Бжевільність", "Сімфонія праці", заізжені атрибути українського символізму Черкасенкового типу "казка старого шлина" тут і Виниченківський натуралізм, і намагання відтворення сучасного побуту і все це в якихсь шаблонних ситуаціях української побутової драми. Зарисовки типів страшно невирзані, малосочні, а то з малим винятком зовсім не вирзані, взагалі персонажі несконлені, а певно установлені театральні українські мазки пристосовані для революційних обставин. У виняток цей входять де-які епізодичні персонажі робітників прим. Макар бжевільний. Жехи Краще зарисовані Іра Шура, Кувалло, але ходульні, надумані. По до дальших технічних недосатків то іх в достаточній мірі виявлено при першому обговоренні п'єси по докладу Криги. і я цілком згоден з висновками Курса са. Немотивовані ситуації: готель, базар, ліцейний цех, в сцені вариву. Цінні сторони

п'єси це ескет, скелет постановки, де-які зарисовки масових сцен, де-які сцени де виявлено побут робітника, де Ленін ходить по заводу, момент приїзду делегації від Леніну, базар. Саме важне: глибина, яка криється яка зачеплена і виявлена автором і яка надає п'єсі характер епопеї. І слід тільки викинути, замінити певні теми, новими темами, виправити ідеологічний рисунок і п'єса безумовно стане цікава: я постарався, хоч не в повні, не маючи ще сценарія розв'язати ідеологію, постановки і мій підхід ідеологічний до неї.

Ідеологія постановки: Великан класу після закінчення титаничної боротьби на воєнному фронті вступає в період не мені важких змагань за відбудування господарства. Викристалізований у вирі боротьби шматок буття пролетаріату в обставині 21-го року, в боротьбі з непереможними перешкодами, голодом, розрухою, бандитством, підпорядковувачи свої інтереси - інтересам загальному, викликаючи традицію побуту, роблячи не без болю ломку старих форм життя весь в паросі творчого будівництва, підносячись до небувалих висот епопеї людства - він в свою чергу систематизувати буде громадську психологію в напрямку викликання своєрідного патрістизму, підбадьорувати в трудні моменти на шляху прямування до комуністичного суспільства. Наш відхід від попередніх методів форм і підходу до спектакля і глядача, що обумовлені обставинами переходу від паросу першого замаку революції до спокійного систематичного будівництва повинен позначитись не тільки у питаннях формального порядку /перехід від лінії до світла і тіни, перетворення в композицію театральних знаків і річей/ а і змістового порядку /перехід від узагальнених ідей соціалізму, комунізму до життєвих деталей - полове питання, питання етики, моралі, індивідуума і т.д./

Звідсіля їх цілева установка п'єси передбачується на людину комуністично устремлену в порушення п'єсою темах. Переходючи до деталізації змісту я розумію не деталь життєвого будня в натуралістичному аспекті, навпаки явища тжго порядку думаю або ступувати, або в крайньому разі піднести на височинь певного паросу, що заставив би їх полюбити - я маю на увазі конкретізацію ідей в тих формах побуту, які х вже склалися, перенесення ситуації в конкретні середовища, форми організації радянської суспільності /в ячейку, з авком, Раднаргосп, управління завцями і т.д./ П'єсу уявляю собі так: виправити її ідеологічно у всіх зачеплених автором темах, та залишивши її глибину, підчеркнувши її кращим висвітленням її епічного малюнку. Цілком переробити користуючись її дієвим стержнем. На переробку впоказує не тільки причини ідеологічного а і технічного порядку поскільки автор накрутив майже дві дії літератури, що її треба буде викинути, а також скороченню підлягають такі персонажі, як Іра і Кувалло. Взагалі поскільки пововому і жіночому питанню надається цілком инше від автора освітлення та установку, то всі персонажі що іх рухає любов будуть, або відповідно змінені, або викинуті. Так само в темі інтелігента і України.

навіть, що таке Дім. Типи робітниць і вихователюск. Гліб в Паркомі. Його зустрічає т. Лук, котрий всіх крсе. Він нарікає на чиновництво, бюрократію партії, він бунтується проти всякої форми закону. З ним спорить Сергія тип комуніста інтелігента. Лук радіє Глібові, як комуністові робітникові ще й воєному - от хто буде крить, думка у Лука. Звійшли в кімнату засідань. Прийшлося переходити через кімнату жінвідділу. Там вже була Даша. Біля завінівідділом відбувались бабські збори. Лук пустив карт по адресу баб - жінки виштовхали їх за двері. Кімната засідань. - мала, багато людей, душно. Типи старих комуністів - видаців. Гліба не замічають. Іде нарада, як город составити топливси. Тупик, не має виходу. Гліб вносить пропозицію: Дрова будуть, але треба ремонтувати завод. Думка нова. Велика опозиція, дискусія. Гліб перемагає. Гліб знакомиться з Міховою. Знов ліноче питання. Міхові Гліб подобається. Вона цікавиться його план м ремонту заводу. Обіцяє допомогти йому. Робочий клуб комінтерну. Зада в зеркалах - салон бывшего власника заводу. Відкрите засідання ком"ячейки. Мало народу. На порядку мобілізація робітників для лісорубних робіт та питання ремонту заводу. Палени боротьба навколо цих питань. Яскравий малюнок. Праці робітники погоджуються на все.

Головний інженер заводу Клейст. Завод не працює. Він тек без діла. Відраменні спархія робітників інженер заперся в свою кімнату, він по догу стоїть перед великим вікном і довго вдивляється в сітку павука студіює її. Вікно не відчиня і сторжєві своїому велить не відчиняти. Раз інженер захств в кімнаті Гліба і наскрізь відчинене вікно. Його спокій нарушено. Він говорить з Глібом холодно і вороже. Інженер велить Глібові оставити кімнату. Коли Клейст видав Гліба білогвардецьям, як агитатора. Клейст сподіється зрраз розплати. Його спокій пропає, він ходить по заводу, весь задуманий в очікуванні, спокійний. Раз на високій банні зустрівся Клейст ненароком з Глібом. Заговорили. Клейст думає кінець, скине його Гліб з високої банні вниз "робіть своє діло" каже Клейст. Але Гліб простягає йому руку, пропонує будувати новий світ. Клейст наново народився. Вони рсці стали друзями.

Гліб у голсови Виконкому. Знов типи, знов побут райанської адміністра тивної організації. І зум Гліба зустрічають ще більші труднощі /Його проєкт/ - здорова думка перемагає. Гліб виходив своє діло. Проєкт відбудви заводу пройшов через всі інстанції. Гліб весь горить цим справи Почались роботи на заводі.

Даша і її пригоди. Раз близько підійшли банди, їм прийшлося перервати роботи і йти в біл. Перемоги. Грянув Неп. Запестріли вулиці вивісками затревскілись комуністи - за щєк вони кров проливали. Пішли чутки про віддання заводу в концесію. Почався саботаж дирекції. Совнархоз не дає грошей на завод. Від сцла до прсбуро і т.д. Прийшлося Глібові з"їздити в центр. Не був цілий місяць. На цей час робітники майже припинили роботу. Наслідок саботажу урядовий. Приїзав Гліб справу в центрі вирішили в добрий бік, а тут саботаж. Лоть ваяла. Постановив просучить. Від інстанції до інстанції - і доносся: весь штаб Совнархозу прочисти-ли. Тут прийшла вістка про смерть дочки Норки. Не прийшлося понатужиться раз - і в кімні завсє пішов. Кінчається святом на заводі.

Це основна дія героя роману. Ї ще побічна дія. Вивлений тип комуністки інтелігентки, завінівідділом, що полюбива Гліба. Гліб весь час перебуває в бік виявлення типа інтелігента Сергія, і його середством. Цікаві місця батько у нього вчений, він сам теоретик, Коли треба одначе батька виселити з кімнат, Сергія не спляється і зберцає. Брат білогвардець без дуки. Надвичайно цікавий і сильний тип. Цікавий малюнок між головою виконкому і Дашою. Балзина сильний, як індивідуум тип, хоруге слабість до жінок. Даша йому подобалась: і коли раз йому прийшлося їхати на роботу через село їх напали бандисти. Балзину почастилоуїткти і освободити Дашу. Даша не була холодною до Балзіна і у тому селі вона йому віддалася. Колізія построєна на ворожнечі Балзіна і Гліба, який про це знає. З цікавих побутєних картин слід вказати на чистку партії, на трагедію л-яких членів, яких вищєнено із-за строгого до них відношення. Один з типів східнього члєса іна стріляється там же в Паркомі.

Вазиним

Не розвинув & дія у повному відношенні, що йому присвячена половина роману. Любов Даші і Гліба, Гліба і Міхової, Балзіна і Даші, Сергія і Міхової, знаєдумання Балзіна, Міхової і багато других моментів про які оповідає страшно багато, бо роман великий. Я торкнувся голсовної і побічної дії. Яскравість життя і малюнків побуту буде у вас тоді, коли хто прочитає тут де-які сторінки роману.

Курбас: Це не потрібне.

Маючи такий матеріал ще раз скажу, що він сочний і живий і я не міг устояти перед тим, щоб його не використати. Через те, я не вирішив ще пи питання про постановку, а іменно : або покористуватись п'єсою "любов і дим" і використати матеріал Гладкова "Цемент" або зробити інсцені ровку романа, поскільки роман багатий діалогоми драматичними, що їх дуже легко увкласти в рамки п'єси.

Василько: Я більше знайомий з п'єсою, ніж з романом. Через те деякі міркування можуть бути несправедливі. Я не згоден з Бортником, який виніс жорстокий присуд п'єсі "любов і дим". Мені здається, що там є більш позитивного ніж знайшов Бортник. Безумовно п'єса слабка. Пригадує виразно, що перші дві дії, як просяться доби їх звести в одну. Переборщано половим моментом. Любов мала буми не тільки до заводу, це було і підкреслено скевільним завкомом. Я згоден з тими поправками, що їх дав Бортник, що до персонажів п'єси "любов і дим". Це що до ма-теріалу.

Виходячи із конкретних міркувань, все-ж таки я думаю, що сробити п'єсу легше, ніж написати нову, чи інсценізувати роман.. З другого боку повстає те, до чого ми не звикли за час революції. Ми поводимося без-пардонно з автором. П'єсу Дніпровського Бортник не приймає. Як же тоді бути з п'єсою Дніпровського, чи піддати її такій величезній пере-робці, яка передбачається. Що до наміру - він на часі. і був би дуже цін-ним вкладом в наш репертуар. До цієї пори радсорз не мав ще доброї ро-бітничої п'єси. Тема у всіх відношеннях надзвичайно цікава і інтерес-на. Чи роман, чи п'єса не знає. Вірю товаришіві на слово, що надзвичайно цікаві образи і надзвичайно багато діалогоу. Коли ді йсно так справа с-строїть, то це такий факт, що зоставляє мене задуматися. А з другого бо-ку, коли в романі "секретар Профспілки" також було багато матеріалу, то все-ж таки у виготовлення п'єси вложено дуже багато праці. Очевидно коли Гладков переважає Дніпровського у сильному діалозі і в ширшому змальованні образів, побуту партії, коли задіється метою утворити кращу п'єсу п'єсу і коли є час - то я тої думки, що очевидно треба братися за роман. Коли-ж виходити із виробничого міркування : давай швидче п'єсу - то тре-ба зговоритися з Дніпровським. Коли він не згодиться на великі перероб-ки - тоді поставимо хреста, коли згодиться - тим краще.

Кудришський: Половину Василько сказав. Що до наміру - мені особисто намір увляється прийнятним, корисним і потрібним. Таке наміщення кон-флікту : стремління до відбудови вважається вірним, і дає великі мож-ливости. Той матеріал про який він говорив - машиніст не робить зжи-галок, це свідчить про багаті місця, які змальовують типів, ситуацій і т.д. Е багато місць, що свідчить про багатство матеріалу і коли він має бути упорядкований, то мені вбачається, що це буде відповідати нашій установці, нашого сезону про те, ~~що показувати і як показувати~~ що показувати і як показувати вати. Чи п'єса, чи роман: про п'єсу не могу сказати не привадує. Від-читання п'єси видавалось мені не сценничною, підлягає самій кардинальній переробці і багато других питань. Е дуже багато цінних мотивів до котрих треба додати багато, щоб зробити п'єсу, тим більше спектакль. Може роман вистарчить на зроблення п'єси. Чи не можна-б розв'язати питання так : запросити Дніпровського до роботи над п'єсою, використавши ті мотиви, що є у нього і використавши матеріал, що є в романі. І коли Дніпровський буде змонтажувати, то думаю що авторське самолюб'є буде задоволене. На Пербатинського розраховувати трудно і це не корисно. Притягнення Дні-провського було-б дуже корисним. Моя думка інсценізувати роман, викори-стовуючи думки, які цінні, прийнятні.

Лішакський: З боку технічного хочу додати: Вражіння від читання п'єси Дніпровського не гарне. і мені здається, що як би він п'єсу не переробляв - нічого кутнього не вийде. Краще мене було-б знестися з Гладковим і скласти сценарій де-б режисер цілком був паном свого творчого положення, але тоді не можна робити ставки на швидкість п'єси а робити ставку на якість. Поскільки робота Бортника може бути третьою то було-б бажаним, щоб режисер сам склав сценарій і ця п'єса мала-б успіх і прийнятний вигляд.

Бегичева: Роман читала, п'єси не знаю. Думаю, що інсценізувати дуже легко. Гладков один час захоплювався тили диспутами, що йшли про комуні-стичну етику. Було багато віорань, установлювались певні норми, потім це діло загложле. і він мстиме хотів це питання зачепити у романі. Боротьба до іде поміж робітництвом на заводі/. Роман дуже цікавий з боку характерів. Надзвичайно багато яскравих характерів, що зараз є. По їх зробляв революція, нові люди, що відходять від старого. Люди такі як вони ними є у громадському житті. Це один з романів що за останні роки найвірніше передає лелея середовища робітництва із/ інтелігенції.

Дивись на роман, як на дуже добрий. Міняти в п'єсою не варто. Роман сам по собі може бути добрим драматургічним твором. З боку технічного сценарій можна самому написати.

Кудринський: Гладкова притягнути до роботи буде доволі важко. Літератор інцензує погано і це може принести замість користі шкоду.

Бегичева: Роман інцензували вже. Сценарій можна би виписати. Критика на цей роман є у книжонці. Я проти того щоб його міняти з п'єсою

Терещенко: По до цієї встановки. - вона занадто на часі. По до матеріялу, його так багато, що треба боятись чи вистарчить необхідного часу на те, щоб матеріял втиснути в рамку, щоб глядач міг його продивитись. На мою думку, цей спектакль мусть підняти дуже гарно на глядача, глядач його сприйме цілком. По до технічних моментів, погодити питання чи з автором романа чи п'єси - це питання технічне. Не треба забувати про третю силу про режисера, що повинен використати і одно і друге.

Гмайн: Про намір. Як раз тепер ми в Московській Празді затронута філософія епохи. Питання таке, чи ми котимось до соціалізму, чи капіталізму. Питання дуже важне. В цьому романі бачимо, як символ у побуті яскраву відповідь. Ми бачимо, що котимось до соціалістичного строю. Проблема ця широка у житті. Чи роман, чи п'єса. Не намагаю. Загалом враження від п'єси: якийсь песімізм, не дивлячись на це що є відбудова. Тут буде складення двох матеріялів, як "цемент" і п'єса Дніпровського, символізм з інтелігентським відтінком. Принципово краще зробити п'єсу з роману, коли вистарчить матеріялу. Є ще роман Колонтай "Любов пчел трудюших".

Бегичева: По до "любов пчел трудюших" це просто жіночі балачки. Колонтай кинулась у бік еротики. Продивитись можна.

Лішанський: По до технічних порад. Не треба опускати руки що Гладков не візьметься за роботу. Бортник сам зможе скласти сценарій. В тому перепоні, що автор дасть згоду принципову. Раджу не опускати руки.

Курбас: Я думаю, що ми можемо розв'язати питання так: з оглядом на це що ми вже знаємо романа як слід, то ми не можемо дати яких небудь імперативних порад. Вийде, як риба об лід, намагаючи, що 20-го листопада ти приступаєш до ретіції і це повинно бути для тебе вказівкою. Правда може хорший роман Гладкова, наполовину погана п'єса Дніпровського, однак - з під запитанням стоїть чи з роману зробить п'єсу, чи п'єсу переробити. Раскуватися з тим, що матеріял розкладений, у ньому проглядає це структура п'єси, однак з того не випливає такого яскравого драматичного сюжету, достоїнства, яке маєть як ця сама п'єса. І на реті з Дніпровським таки легше зговоритися поскільки він ближче, можна поїхати до нього поспидити місяць, він може сиди приїхати, у всякому разі мати це на увазі. А не хочу тим сказати, що обов'язково треба брати п'єсу Дніпровського. Я не знав романа. Вибір матеріялу для постановки створюється на розрішення т.Бортника з тим, щоб він не забував, що наше завдання, як театру полягає в тому, щоб підняти нашу драматургію. Постановка п'єси Дніпровського після переробки з вами була-б для нього колосальною школою, яка могла-б його переробити цілком, як роботу силу, могла-б перекинути цілком його світгляд. Він зможности певні має, де бачимо із його п'єси. Єдиний аргумент - це те, що роман це яскрава побутова річ а п'єса полусимволічна і одно з другим не укладається. Як раз це частину Бортник думає викинути. У Дніпровського є дуже яскраві побутові картини. Побутова соковитість не є чужою у п'єсі Дніпровського. Можна це як небудь погодити. Вирішення не можемо прийняти. Ми довіряємось т.Бортникові настільки, що він знайде правильний шлях.

Бортник: Вся справа в тому, що безумовно п'єса має настільки цікавий скелет, що в нього можна вицхати, який хочете матеріял. Однак я працюючи в письменникем не зміг йому вдовбати так як треба, щоб він це зрозумів, яскравих конкретних образів. Буду примушений порадити йому покористуватись романом Гладкова, ефективно романа я прочитав після навчелення постановки. Нічо краще не дасть йому прозунити моїх думок, як саме цей роман. Крештом до постановки може послужить п'єса, трампліном роман. Бєсь тільки, чи згодиться автор переробити п'єсу беручи чужий матеріял. І я Дніпровському не довіряю, чи він дасть кращі матеріял сам по собі.

Курбас: Може бути, що він не згодиться. Вам вже не роман, не точно те, що в романі, а щось що було-б для спектакля, для вшої установки, для теми, щось того характеру що є в романі. Пахрувати треба, взяти одну, другу фігуру з романа.

Ухвалили: Запропонувати т.Бортникові протягом 24-х годин вирішити самому питання чи він вставить по роману чи п'єсу.